

ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อ
กระบวนการเรียนการสอน รายวิชา
ศิลปะการดำเนินชีวิต

กิตติพร โขประการ¹

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติพร โขประการ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะการดำเนินชีวิต และ 2) ได้แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนรายวิชาดังกล่าว โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาศิลปะการดำเนินชีวิต ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวนทั้งสิ้น 78 คน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความเห็นว่เนื้อหาของทุกหัวข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในระดับมากที่สุด กิจกรรมการเรียนการสอนที่นักศึกษาพอใจมากที่สุด คือ การได้ทำกิจกรรม นอกสถานที่ โดยชอบเรียนจากสื่อประเภท DVD มากที่สุด นักศึกษามากกว่าร้อยละ 85 เห็นด้วย กับรูปแบบและวิธีการวัดและเกณฑ์ประเมินผล โดยที่ การทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี ให้ความเป็นกันเอง และการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย พร้อมการยกตัวอย่างประกอบเนื้อหาของผู้สอนมีส่วนช่วยดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจการเรียนมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้เรียนส่วนใหญ่เข้าเรียนสม่ำเสมอ และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี แต่จะต้องปรับปรุงตนเองในเรื่องการเข้าชั้นเรียนให้ตรงเวลา กล่าวแสดงความคิดเห็นหรือมีความสงสัยและตั้งคำถามให้มากยิ่งขึ้น ส่วนการได้รับความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาทุกหัวข้ออยู่ในระดับมาก โดยสามลำดับแรกของเนื้อหาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ คือ ความเข้าใจในชีวิต บทบาทหน้าที่ในครอบครัวและความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ดังนั้น การเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการทำกิจกรรมที่หลากหลาย โดยผู้สอนทำหน้าที่จัดหาสื่อการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี พร้อมกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศที่ดึงดูดให้เกิดความน่าสนใจ คือ แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่จะสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตพึงประสงค์ตามปรัชญาของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปได้

ABSTRACT

This research aimed to 1) examine the attitudes of students towards the learning and teaching process of the Art of Living course and 2) obtain a guideline for developing the learning and teaching process of this course. A questionnaire and interviews were used in the evaluation of the attitudes of the students registering for the Art of Living course in the second semester of the academic year of 2011, the number of the students being 78 in all. The results show that the students' attitudes towards the correspondence between the contents of every topic and the objectives were at the highest levels and the educational activity with which the students were most satisfied was the field trip activity. The mode of learning with which they were most satisfied was the use of DVDs. Their obtaining the knowledge and understanding of the contents of every topic was at the high levels. The primary three contents that could be applied to daily life were the understanding of life, roles and duties in the family, and knowledge on living. Furthermore, more than 85% of the students approved of the mode and the method of evaluation and the evaluation criteria. Being a good example, being friendly, using simple language, together with using examples to accompany the teaching contents contributed to drawing the attention of learners towards learning better. Most of the students attended class regularly and cooperated well in activities but they need to improve themselves in arriving to class on time, having the courage to voice their opinions or having curiosity and posing more questions. Therefore, education with emphasis on inducing learning in learners through doing various activities with the teacher being responsible for providing audio-visual media to promote good education and create an atmosphere that captures students' interest is a guideline for the development of an educational procedure that can promote the character of ideal graduates according to the philosophy of the general education subjects.

Keywords : learning and teaching process, Art of Living course

ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

สังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีการเปลี่ยนแปลงและเต็มไปด้วยการแข่งขันทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดสิ่งต่างๆ ที่เป็นทั้งคุณประโยชน์และเป็นโทษต่อมวลมนุษยชาติ จึงเป็นความจำเป็นที่แต่ละสังคมและประเทศชาติ จะต้องเร่งพัฒนาให้ประชาชนเข้าใจและปรับตัวอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วดังกล่าว เพื่อที่จะสามารถดำเนินและดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติ มีความสุขตามอัตภาพของแต่ละบุคคล

แนวทางที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาดังกล่าว คือ การพัฒนาคน โดยการสนับสนุนหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพ มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านที่จะเอื้ออำนวยให้คนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ เช่น การได้รับความรู้ ความเข้าใจและทักษะที่สร้างเสริมการเรียนรู้ มีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ การมีส่วนร่วม ในสังคม รวมถึงการได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองตามสิทธิและหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ เป็นต้น

ทั้งนี้ การประเมินสถานภาพการพัฒนาคน สามารถวัดได้จากดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index-HAI) ซึ่งเป็นดัชนีรวมและองค์ประกอบ 8 ด้านคือ สุขภาพ การศึกษา รายได้ ชีวิตการทำงาน ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ชีวิตครอบครัวและชุมชน การคมนาคมและการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม (สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย, 2550)

การศึกษานับเป็นองค์ประกอบหนึ่งในแปดของดัชนีวัดความก้าวหน้าของคน อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความสามารถทุกด้านของคนเรา ซึ่งจะช่วยสร้างเสริมคนให้มีความรู้ มีคุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ดังที่ พนม พงษ์ไพบูลย์ อ่างใน www.Moe.co.th, 2554 ได้กล่าวว่า “การศึกษา คือการสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบอาชีพการงานได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงาม ทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม” การศึกษาจึงเป็นความจำเป็นของชีวิตอีกประการหนึ่ง

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้กำหนดคุณสมบัติบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัย เพื่อให้คณะและหน่วยงานที่รับผิดชอบ

และมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิชาศึกษาทั่วไปใช้เป็นเกณฑ์และเป้าหมายในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน และกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อสร้างบัณฑิตให้เป็นสติและปัญญาแก่สังคมบนพื้นฐานความพอเพียงตามปรัชญาของมหาวิทยาลัย ฯ และแนวคิดการจัดการศึกษาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ. 2548 ที่กำหนดไว้ว่า “วิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี” (มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2552)

คณะศิลปศาสตร์เป็นหน่วยงานหนึ่งในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่นอกเหนือจากการมีหน้าที่ผลิตบัณฑิตทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์แล้ว ยังมีหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ จัดการเรียนการสอนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ให้กับนักศึกษาทุกคณะของมหาวิทยาลัย

วิชา 1446 101 : ศิลปะการดำเนินชีวิต (Art of Living) เป็นวิชาหนึ่งในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปทางด้านสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ มุ่งสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยและสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ. 2548 โดยมีสังเขปรายวิชา (Course description) คือ มุ่งเน้นกับการคิด ความเข้าใจตนเองและผู้อื่น บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น บุคลิกภาพและมารยาททางสังคม มนุษยสัมพันธ์และการสื่อสาร ทั้งนี้ ผู้สอนเป็นผู้กำหนดกระบวนการเรียนการสอน ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม เอกสารประกอบการเรียนการสอน สื่อโสตทัศนูปกรณ์ รวมถึงการวัดและประเมินผล โดยขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ ได้ผ่านการพิจารณาให้ความเห็นชอบตามขั้นตอนและระบบ จนกระทั่งได้รับการประกาศจากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เรื่อง วิชาศึกษาทั่วไป พ.ศ. 2552 ลงวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2552 โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 เป็นต้นไป (มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อ้างแล้ว)

อย่างไรก็ตาม รายวิชาดังกล่าวเปิดสอนเป็นครั้งแรกในภาคการศึกษาดัน ปีการศึกษา 2553 ผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบสอนรายวิชาดังกล่าวได้ข้อมูลจากการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนส่วนหนึ่งที่ “เนื้อหาบางหัวข้อมีความเป็นนามธรรม ทำให้เข้าใจ

ยาก และยังไม่สามารถเชื่อมโยงหรือนำความรู้ไปปรับใช้ได้จริง” ในขณะที่ผู้เรียนบางคนเสนอให้เพิ่มหัวข้ออื่นๆ ซึ่งคิดว่าจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น เป็นต้น (สุตาวรรณ, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2553)

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า หากให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นหรือเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและมีกระบวนการทางวิจัยเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือทางวิชาการมากยิ่งขึ้น จะทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชา 1401 101 : ศิลปะการดำเนินชีวิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีความสมบูรณ์และเป็นประโยชน์มากขึ้น ต่อผู้เรียนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ผลการวิจัยยังยังสามารถใช้แนวทางสำหรับรายวิชาอื่นๆ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในสังคมต่อไป ซึ่งวิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered) อันจะช่วยให้นักศึกษาและบัณฑิตของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเกิดการพัฒนามีบุคลิกที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม สามารถดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงานได้อย่างมีความสุข เกิดผลดีต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะการดำเนินชีวิต ในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์ วิธีการสอน / กิจกรรมการเรียน- การสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ผู้สอน ผู้เรียน และผลการเรียนรู้
- 2) ได้แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะการดำเนินชีวิต

ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1) ได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะการดำเนินชีวิต
- 2) ได้แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะการดำเนินชีวิตให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ตรงตามความต้องการและเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง
- 3) ได้ข้อมูลด้านการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สามารถนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้อง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกที่แสดงออกในประเด็นหรือคำถามในแบบสอบถาม หรือการสัมภาษณ์ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการนักศึกษา หมายถึง ผู้ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 1446 101 : ศิลปะการดำเนินชีวิต ในภาคการศึกษา ที่ 1 ปีการศึกษา 2554 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

กระบวนการการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องระหว่าง วัตถุประสงค์กับเนื้อหา วิธีการสอน/ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัด และประเมินผล ผู้สอน และผู้เรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้วัดได้จากผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

วิชาศิลปะการดำเนินชีวิต หมายถึง วิชารหัส 1446 101 ซึ่งเป็นรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่ลงทะเบียนเรียน วิชาศิลปะการดำเนินชีวิต ทั้งหญิงและชาย ทุกชั้นปี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวนทั้งสิ้น 78 คน เป็นเพศชาย 16 คน เพศหญิง 62 คน เนื่องจากจำนวนนักศึกษาไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือการสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยอาศัย ทฤษฎี การเรียนรู้ของ Bloom ((1976, www.surinarea1.go.th/ , 4 กันยายน 2553) เป็นแนวทางการสร้างเครื่องมือ หลังจากนั้นส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและให้ข้อคิดเห็น เมื่อผู้วิจัยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้ว นำมาจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จากนั้นนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) เพื่อดูค่าคงที่แน่นอนใน

การวัด ด้วยวิธีสอบซ้ำ (Test - Retest Method) ผลของค่าความเชื่อมั่นได้ค่าเท่ากับ 0.826 ซึ่งเป็นค่าทางสถิติ ที่แสดงว่า เครื่องมือในการวิจัยมีคุณภาพและความเชื่อมั่นสูงสามารถนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยได้ (α - Coefficient, อ้างใน ครูพยนต์ www.school.obec.go.th, 24 มกราคม 2554) โดย ให้กลุ่มตัวอย่างประเมินถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนการสอน และให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน ตั้งแต่ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา

กับวัตถุประสงค์ วิธีการสอน / กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ผู้สอน ผู้เรียน รวมถึงผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

ทั้งนี้ ให้ผู้ตอบ เลือกตอบประโยชน์ที่ได้รับแต่ละด้านซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

เลือกตอบ 1 หมายถึง ได้ประโยชน์น้อยที่สุด เลือกตอบ 2 หมายถึง ได้ประโยชน์น้อย

เลือกตอบ 3 หมายถึง ได้ประโยชน์ปานกลาง เลือกตอบ 4 หมายถึง ได้ประโยชน์มาก

เลือกตอบ 5 หมายถึง ได้ประโยชน์มากที่สุด

ทั้งนี้ กำหนดการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็น ดังนี้

0.00 - 0.99 หมายถึง ได้ประโยชน์ในระดับน้อยที่สุด 1.00 - 1.99 หมายถึง ได้ประโยชน์ในระดับน้อย

2.00 - 2.99 หมายถึง ได้ประโยชน์ในระดับปานกลาง 3.00 - 3.99 หมายถึง ได้ประโยชน์ในระดับมาก

4.00 - 5.00 หมายถึง ได้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด

นอกจากนั้น ยังใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการหลังการเรียนการสอนของแต่ละหัวข้อ รวม 10 ครั้ง ใช้กลุ่มตัวอย่างครั้งละ 3 คน (หญิง 2 คน ชาย 1 คน) รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน หรือร้อยละ 43.71 ของจำนวนประชากร เมื่อรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้น ใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติใน 2 รูปแบบ คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง และการประเมินความคิดเห็นที่มีลักษณะเป็นแบบ rating scale และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และจากแบบสอบถามที่เป็นลักษณะแบบปลายเปิด

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปได้ว่า งานวิจัยชิ้นนี้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อตามที่กำหนด ดังนี้

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ประชากรเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นนักศึกษา ชั้นปีที่ 2 จำนวนมากที่สุด รองลงมา คือ ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 5 ตามลำดับ

1.2. **ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกระบวนการเรียนการสอน** เพื่อให้ การรายงาน ผลการวิจัย มีความชัดเจน เข้าใจง่ายและมีความสอดคล้องกัน ช่วยให้เห็นภาพการจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่ต่อเนื่อง ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยโดยจะรวมวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อไปพร้อมกันในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

1) ความสอดคล้องระหว่าง เนื้อหากับวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักศึกษาเห็นว่า ในภาพรวมหรือทุกหัวข้อของรายวิชาศิลปะ การดำเนินชีวิตมีเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในระดับ “มากที่สุด” (mean = 4.01, S.D.= 0.79)

ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้สอนได้สร้างความเข้าใจและการยอมรับกระบวนการเรียนการสอนร่วมกันให้ชัดเจนตั้งแต่ต้นภาคเรียน โดยในสัปดาห์แรกของการเรียนการสอน มีการอธิบายถึงปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ให้นักศึกษาเข้าใจ นอกจากนั้นมีการแจกประมวลรายวิชา (Course Syllabus) ให้นักศึกษาสามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนอธิบายเกี่ยวกับประเด็นสำคัญของการเรียนการสอน ได้แก่ วัตถุประสงค์ กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลรวมทั้งเอกสารอ่านประกอบ ประเด็นที่สำคัญ คือ ผู้สอนได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาร่วมแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เช่น รูปแบบการวัดผล เกณฑ์การตัดคะแนน หรือสัดส่วนของคะแนน เป็นต้น นอกจากนี้ ในการเรียนการสอน แต่ละหัวข้อ ผู้สอนได้กล่าวย้ำถึงวัตถุประสงค์ทุกครั้ง เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจและเห็นเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันว่าตนเองจะเรียนรู้เรื่องอะไร และ/ หรือจะต้องทำอะไรได้ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยตระหนักเสมอว่า การสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ให้นักศึกษาและผู้สอนมีทิศทางและเป้าหมาย ซึ่งส่งผลดีต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องและดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Bloom, 1976 ใน www.surinareal.go.th, 4 กันยายน 2553)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด การออกแบบเนื้อหาในรายวิชา ผู้สอนจะต้องไม่ลืมที่จะยึดวัตถุประสงค์ที่ต้องการสร้างเสริมให้ผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ

2) วิธีการสอน / กิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 80 พอใจทุกกิจกรรมที่ใช้เนื่องจากผู้สอน ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้วิธีการเรียนการสอนแบบกว้างๆ ที่หลากหลายเทคนิค เช่น มุ่งการเรียนรู้แบบผู้เรียนมีส่วนร่วมแทนการบรรยาย ด้วยการถาม-ตอบ มากกว่าผู้สอนบรรยายอย่างเดียว การมอบหมายให้ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนในกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย หรือให้ปัญหาแบบปลายเปิดและปัญหาที่ต้องการความคิดแบบวิเคราะห์ และใช้การเรียนรู้แบบตามความสามารถหรือการเรียนรู้ร่วมกันด้วยการทำงานเป็นทีม เป็นต้น ซึ่งการเรียนการสอนดังกล่าวสามารถเพิ่มแรงจูงใจ ในการเรียนรู้ เก็บความรู้ไว้ได้ดีกว่า มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และมีทัศนคติที่ดีขึ้นกับวิชาที่ถูกสอน (Bonwell and Eisen 1991; Johnson Johnson and Smith 1991a, b; Mc Keachie 1986; Meyers and Jones 1993, อ้างใน แสงระวี ประดิษฐานนท์, 2552) นอกจากนี้ กรมวิชาการ, (อ้างในวัฒนา ก้อนเชื้อรัตน์, 2549) ยังกล่าวว่า ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการร่วมกิจกรรมทั้งการทำด้วยตนเอง และการมีส่วนร่วมจากมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมที่นักศึกษาพอใจมากที่สุด คือ การจัดกิจกรรมนอกสถานที่ (ร้อยละ 100) ซึ่งผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมกลุ่มและต้องดำเนินงานนอกชั้นเรียนบนแนวคิดของ “การให้” โดยมีกรอบว่าอาจเป็นการให้ความรู้ให้ความรักความอบอุ่น ให้ความบันเทิง หรือการให้ความช่วยเหลือกับคนหรือองค์กรใดก็ได้ เมื่อแต่ละกลุ่มนำเสนอรายงานผลการจัดกิจกรรมดังกล่าว ทุกกลุ่มรายงานว่ารู้สึกชอบและประทับใจมาก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคมที่ดี ได้ช่วยเหลือและรู้จักแบ่งปันผู้อื่น รู้สึกประทับใจและรู้สึกมีความสุข สนุกสนาน ได้รู้จักเพื่อน พี่ น้องมากขึ้น ทำให้รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีม ทำให้ได้รับประสบการณ์ที่ดี ได้เรียนรู้มากขึ้นจากการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้ยังมีความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์นักศึกษาสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่กล่าวว่า “.....พวกผมไม่ค่อยได้ออกไปทำกิจกรรมแบบนี้เลยครับ อาจมีบางคนที่ได้ทำกิจกรรมกับชุมชนบ้างแต่จะอยู่ในรูปของการออกค่ายบำเพ็ญประโยชน์มากกว่า ดีครับเพื่อนๆ ในกลุ่มก็ชอบ ผมว่านอกจากได้ความสุขแล้ว ยังเชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนข้างนอกอีกด้วย ได้ประสบการณ์การติดต่อประสานงาน ซึ่ง

โชคิที่พวกเราได้รับความร่วมมือจากทางโรงเรียนดีมาก วันจัดกิจกรรม คุณครูยังมาช่วย คงคิดว่าน้องๆ จะวุ่นวายมั้งครับ จริงๆ แล้วย้องๆ น่ารัก ตอนแรกๆ ก็ยังไม่กล้าพูดด้วย พอคุ้นกับพี่ๆ ให้ทำอะไรก็ทำ พวกผมยังเดินไม่สู้น้องๆ เลยครับ..... ” (จุฑา, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2554) นอกจากนั้น การที่ผู้เรียนได้ไปทำกิจกรรมนอกชั้นเรียนด้วยตนเอง ยังทำให้เขาได้นำประสบการณ์ที่ได้นั้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนๆ อีกด้วย ถือว่าเป็นกิจกรรมที่พัฒนาและสร้างสรรค์ทางสังคมที่ดีแก่ผู้เรียนอีกวิธีหนึ่ง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, อ้างแล้ว)

อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมนอกสถานที่นั้นยังมีจุดอ่อนอยู่บ้าง การป้องกันปัญหาที่เป็นจุดอ่อนในประเด็นนี้ คือ ผู้สอนต้องใช้เทคนิคบางอย่างในการจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายเนื่องจากได้รับข้อมูลทั้งจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พบว่า ที่นักศึกษาบางคนไม่ร่วมมือกับกลุ่มเท่าที่ควร บางคนไม่รับผิดชอบงาน ซึ่ง Johnson et al. 1991, อ้างใน แสงระวี ประดิษฐานนท์, 2552) เรียกนักศึกษาเหล่านี้ว่า “พวกโดยสารฟรี” (Free-rider) คือ ได้คะแนนจากผลงานที่ตนเองไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง Johnson et al. (1991) เสนอการหลบเลี่ยงหรือขจัดอุปสรรคดังกล่าวไว้ว่า “.....ให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนแบ่งคะแนนจากคะแนนที่ได้จากผลงานของกลุ่มแก่สมาชิกแต่ละคนของกลุ่มกันเองโดยแบ่งตามสัดส่วนของงานที่แต่ละคนทำให้กับงานนี้ นักศึกษาอาจอยากทำดีกับเพื่อนยอมใส่ชื่อให้เป็นสมาชิกกลุ่มทั้งที่แทบไม่ได้ช่วยทำอะไรเลย แต่เมื่อต้องแบ่งคะแนนให้ นักศึกษาคนที่ไม่ค่อยได้ทำงาน เพื่อนๆ มักไม่แบ่งคะแนนให้พวกนี้สูงขึ้น อีกวิธีหนึ่งคือตอนนำเสนอผลงาน หากผู้สอนสุ่มเลือกสมาชิกกลุ่มให้นำเสนอส่วนของโครงการหรือการแก้ปัญหาบางส่วน โดยทุกคนจะได้เกรดเดียวกันหมดจากคำตอบหรือการนำเสนอของนักศึกษาที่ถูกสุ่มให้ตอบคนนั้น ดังนั้น นักศึกษาที่เก่งของกลุ่มต้องพยายามให้สมาชิกทุกคนเข้าใจงานที่ทำและการแก้ปัญหาอย่างดี และเขามักจะไม่ยอมให้คนที่ชอบโดยสารฟรีใส่ชื่อในผลงานแล้วเสี่ยงที่จะถูกสุ่มเลือกเป็นผู้นำเสนอผลงาน...” เป็นต้น

ดังนั้น แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ได้รับจากงานวิจัยครั้งนี้ คือ วิธีการสอนหรือกิจกรรมการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้วิธีการเรียนการสอนแบบกว้างๆ และมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่มย่อย การชมวิดิทัศน์ การนำเสนองานค้นคว้า ฯลฯ โดยเฉพาะกิจกรรมนอกสถานที่ ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่ได้เรียนรู้มากขึ้นจากการลงมือปฏิบัติจริง รู้จักการทำงานเป็นทีม อย่างไรก็ตาม การมอบหมายงานกลุ่มอาจมีจุดอ่อนในเรื่องการขาดความรับผิดชอบ เอาเปรียบสมาชิกในกลุ่ม ฯลฯ จากพวกโดยสารฟรี ผู้สอนจะต้องรู้จักใช้เทคนิคในการจัดการหรือป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์

และความเป็นธรรมชาติแก่ทุกฝ่าย

3) สื่อการเรียนการสอน

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักศึกษามากกว่าร้อยละ 85 พอใจสื่อและโสตทัศนูปกรณ์ทุกประเภท ที่ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ การมีเอกสารประกอบการเรียนการสอน การใช้ Power Point ประกอบการบรรยาย และการใช้สื่อวีดิทัศน์ที่หลากหลายเนื้อหา โดยเฉพาะสื่อประเภทวีดิทัศน์เป็นสิ่งที่นักศึกษาพอใจมากที่สุด เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถดึงดูดความสนใจได้ดี ทำให้ไม่รู้สึกเบื่อกับการเรียน อีกทั้งยังสร้างการรับรู้ และเข้าใจผู้คนในสังคมได้หลายแง่มุมมากยิ่งขึ้น สามารถทำให้เข้าใจเนื้อหา และกระตุ้นให้นักศึกษานำไปคิดวิเคราะห์และสามารถเป็นบทเรียนในการประยุกต์หรือปรับใช้ในชีวิตจริง สอดคล้องกับผลการศึกษาของสายสุณี สุทธิรักษ์ (2552) ที่พบว่า การใช้กิจกรรมการตั้งปัญหาสามารถเสริมกระบวนการคิดและใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของประภาพร ตั้งธนธานี (อ้างแล้ว) ที่พบว่า ในการสอนวิชาคุณค่าชีวิต กิจกรรมที่นักศึกษาชอบมากที่สุดและเห็นว่ามีประโยชน์มากที่สุดเป็นกิจกรรมเดียวกัน คือ กิจกรรมชมวีดิทัศน์

เนื่องจากมีนักศึกษาส่วนหนึ่งสะท้อนความคิดเห็นและความต้องการว่า “อยากให้มีซีดีที่เปิดในชั้นเรียนสามารถยืม-คืนที่ห้องสมุด...” ถึงแม้ว่าจะมีนักศึกษาบางคนให้ข้อมูลว่า “อาจารย์ให้เวลาดูวีดิทัศน์ นานเกินไป” ในขณะที่บางคนกลับบอกว่า “ระยะเวลาในการดูน้อยเกินไป ทำให้ไม่ค่อยเข้าใจนัก” ความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกันนี้ สะท้อนว่านักศึกษามีความแตกต่างกันซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติของผู้เรียน ผู้สอนต้องเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน จึงต้องส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนทุกกลุ่มให้มีความมุ่งมั่นในการศึกษา (อัจฉรา วัฒนาณรงค์, 2551) ดังนั้น หากผู้สอนสามารถจัดให้มีสื่อวีดิทัศน์ไว้ให้บริการที่อำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาที่ต้องการยืมไปดูนอกชั้นเรียน ย่อมเป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ การใช้ power point ประกอบการบรรยายนั้น จะต้องปรับปรุงเทคนิคการนำเสนอให้มีความหลากหลาย น่าติดตามและกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นให้มากขึ้น ดังที่สุภาพ ณ นคร (2553) ได้สรุปถึงเทคนิควิธีการสอนด้วยสื่อตามแนวคิดของ Gagne ว่าสื่อต้องเร้าความสนใจ เช่น มีโปรแกรมที่กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน โดยอาจเป็นการตั้งคำถามหรือกราฟิกที่ดึงดูดสายตา นอกจากนี้ ความอยากรู้อยากเห็นจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการตั้งคำถามต่อไปได้

ดังนั้น กระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ที่สามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน คือ ควรมีสื่อวีดิทัศน์ด้วย เนื่องจากสามารถดึงดูดความสนใจ ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อกับการเรียน ช่วยความเข้าใจเนื้อหา และกระตุ้นให้นักศึกษานำไปคิดวิเคราะห์และสามารถเป็นบทเรียนในการประยุกต์หรือปรับใช้ในชีวิตจริงได้ดี

นอกจากนี้ สื่อประเภทอื่นๆ ต้องเร้าความสนใจ กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน นำไปสู่การตั้งคำถามของผู้เรียนต่อไปได้

4) การวัดผลและประเมินผล

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 85 พอใจรูปแบบการวัดผลและเกณฑ์การประเมินทั้งด้านสัดส่วนคะแนน การสอบกลางภาคและปลายภาค ความยาก-ง่ายของข้อสอบ รวมถึงการตัดเกรดแบบอิงเกณฑ์ เนื่องจากการที่ผู้สอนสร้างการยอมรับร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวตั้งแต่สัปดาห์แรกของการเรียนการสอนแล้ว ทำให้มีความชัดเจนในเรื่องนี้ตั้งแต่ต้น

นอกจากนี้ ผู้สอนยังได้สร้างความเป็นกันเองกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนกล้าสอบถาม และหรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เช่น การเข้าไปพูดคุยสอบถามระหว่างที่ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่มย่อย หรือให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อสอบกลางภาค เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม พบว่าประเด็นการวัดผลซึ่งมีข้อคิดเห็นของนักศึกษาที่สอดคล้องกันค่อนข้างมาก คือ ต้องการให้สัดส่วนคะแนนของการทำรายงานเดียวนั้นมากกว่าการทำงานกลุ่ม โดยให้เหตุผลว่า “...สมาชิกบางคนไม่ช่วยเพื่อนทำงานหรือไม่ชอบแสดงความคิดเห็น คะแนนก็ได้เท่ากัน ทำให้ไม่ชอบบรรยากาศในการทำงานกลุ่ม...” ผู้วิจัยต้องใช้วิธีการจัดอุปสรรคนักศึกษาประเภท “โดยสารฟรี” ดังที่ Johnson et al. (1991, อ้างใน แสงระวี ประดิษฐานนท์, อ้างแล้ว) เสนอแนะไว้

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผลนั้น ผู้สอนและผู้เรียนต้องสร้างการรับรู้และยอมรับร่วมกัน ทั้งรูปแบบและเกณฑ์ พร้อมสัดส่วนคะแนนตั้งแต่เริ่มการเรียนการสอน ทั้งนี้ ผู้สอนต้องใช้เทคนิคที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เพื่อป้องกันความรู้สึกที่ไม่ยอมรับกติกาแต่ไม่กล้าเสนอความเห็นของผู้เรียนบางคนได้

5) ผู้สอน

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักศึกษาร้อยละ 96 พอใจผู้สอน เนื่องจาก ผู้สอนตระหนักว่า การสอนเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ จึงให้ความสำคัญกับการแสดงบทบาทของครูที่ดี เช่น ทำให้ผู้เรียน เข้าใจง่าย ดังข้อมูลที่นักศึกษาให้ข้อมูลในแบบสอบถามซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการประเมินผู้สอนผ่านอินเทอร์เน็ต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (2554) ว่า อาจารย์อธิบายได้ เป็นขั้นตอน ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย มีการสอดแทรกเนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรม และมีการยกตัวอย่างประกอบที่น่าสนใจ ทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีกิจกรรมที่หลากหลายในการเรียนรู้ ซึ่งศักดา ดาดวง (2554) กล่าวว่า การทำให้ “เข้าใจง่าย” นับว่าเป็นหัวใจของการสอน ผู้สอนต้องมีความรู้ อย่างแท้จริง แล้วคัดกรองว่าส่วนไหนสำคัญ ส่วนไหนไม่สำคัญ แล้วสกัดหรือตกผลึกส่วนสำคัญเหล่านั้น ทำเป็นบทสรุปให้ง่าย ทั้งยังจะช่วยเพิ่มความอยากรู้อยากเรียนของผู้เรียนได้ นอกจากนี้ ผู้สอนยังตระหนักในเรื่องของบุคลิกภาพและการเป็นแบบอย่างที่ดี ดังเห็นได้จากข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่ว่า “...อาจารย์มีความเป็นกันเอง เอาใจใส่นักศึกษา ตรงต่อเวลาและแต่งกายเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา...” คุณลักษณะและการกระทำดังกล่าว ผู้สอนเห็นว่า จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนดเป้าหมายโดยเฉพาะไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในรายวิชาที่เป็นหมวดศึกษาทั่วไป ซึ่ง กนก วงษ์ตระหง่าน (มปป.) กล่าวว่า เป้าหมายของการศึกษาทั่วไปนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือคือ การสร้างทักษะและคุณธรรมพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างความศรัทธาให้กับผู้เรียน เพื่อให้นักศึกษาปฏิบัติตาม และต้องเป็นแบบอย่างแห่งการปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม มีข้อมูลที่นักศึกษาเสนอแนะในแบบสอบถามที่น่าสนใจ ทำให้ผู้สอนได้แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป เช่น “...อยากให้อาจารย์สรุปเนื้อหาของแต่ละสัปดาห์...” ทำให้ผู้สอนเห็นว่า หากมีการสรุปเนื้อหาแต่ละหัวข้อแล้วเชื่อมโยงกับเนื้อหาในหัวข้อต่อไป หรือที่เรียกว่า การนำเข้าสู่บทเรียน จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังพบข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามอีกว่า “..ควรเข้มงวดกับนักศึกษาที่รบกวนเพื่อนร่วมห้องเรียน...” ทำให้ผู้สอนเห็นว่าควรมีการสร้างกติกาก่อนหรือข้อตกลงระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองในเรื่องระเบียบวินัยในชั้นเรียน โดยจะต้องมีกติกาก่อนลงโทษที่ให้นักศึกษา

ช่วยกันเป็นผู้กำหนด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า จะได้รับความร่วมมือจากผู้เรียนมากกว่าการสร้างกติกามาจากผู้สอนฝ่ายเดียว

ดังนั้น แนวทางการพัฒนากระบวนการด้านผู้สอน คือ ผู้สอนต้องให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนแต่ละหัวข้อแล้วเชื่อมโยงกับเนื้อหาในหัวข้อต่อไป หรือที่เรียกว่า การนำเข้าสู่บทเรียน จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและมีความชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ต้องมีความเข้มงวดกับนักศึกษาที่ขาดระเบียบวินัยให้มากขึ้นเพื่อบรรยากาศที่ดีของการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

6) ผู้เรียน

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 85 พอใจด้านผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่มีคุณลักษณะและการกระทำที่เอื้อและสร้างบรรยากาศให้การเรียนการสอนราบรื่น ดำเนินไปตามที่ผู้สอนวางแผนไว้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ตั้งใจเรียน เข้าเรียนสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มด้วยดี ซึ่งกุสุมา ชูศิลป์ (อ้างแล้ว) กล่าวว่า บทบาทหนึ่งที่สำคัญของผู้เรียน คือการมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนร่วมกันจากเพื่อนในกลุ่ม สอดคล้องกับข้อสรุปของสมศักดิ์ ภูวิภาดาบรรณ (มปป. อ้างจาก หวน พิณรุพันธ์, 2553) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะต้องมุ่งเน้นกิจกรรมสร้างความร่วมมือที่เป็นทักษะสำคัญในการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ซึ่งจะต้องเข้าใจตนเองและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมในการดำเนินชีวิตในสังคม นอกจากนั้น กิจกรรมด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงถึงภาวะผู้นำแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังคุณสมบัติของความเป็นผู้รับผิดชอบการทำงานด้วยตนเองอีกด้วย (กุสุมา ชูศิลป์, อ้างแล้ว)

นอกจากนี้ พบว่า มีข้อมูลจากแบบสอบถามที่เสนอให้มีการปรับปรุงด้านผู้เรียน ได้แก่ ควรร่วมแสดงความคิดเห็น และซักถามอาจารย์ในชั้นเรียนให้มากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังมีคุณลักษณะดังกล่าว ดังนั้น ผู้สอนต้องใช้เทคนิควิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นให้มากยิ่งขึ้น โดยใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้น อาจใช้คำถามที่หลากหลาย ตั้งแต่คำถามที่ง่ายไปจนถึงคำถามที่ต้องใช้ความคิดที่สูงขึ้น เพราะคำถามที่ดีจะช่วยให้เกิดพัฒนาทางความคิด คำถามจะช่วยให้ผู้เรียนมีแง่มุมความคิดที่แปลกใหม่ เกิดการอธิบายอย่างกว้างขวางนำไปสู่ความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดังที่ Jay McTight (1991, อ้างจาก ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553) กล่าวว่า ผู้สอนที่ใช้คำถามการคิดขั้นสูงจะช่วยให้ยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ นอกจากนี้ ควรมีกลวิธีสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความคิดของตนเองมากขึ้น โดยอาจใช้สิ่งของเล็กๆ น้อยๆ เป็นรางวัล หรือให้คะแนนการมีส่วนร่วมกิจกรรม เป็นต้น

ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการเรียนการสอนต้องมี คือ คุณสมบัติของผู้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และกล้าซักถามอาจารย์ในชั้นเรียนให้มาก รวมทั้งการมีความรับผิดชอบเข้าชั้นเรียนและตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ

7) ผลการเรียนรู้ที่ได้รับ

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ได้รับความรู้ ความเข้าใจในภาพรวมของทุกหัวข้อของรายวิชาศิลปะการดำเนินชีวิตในระดับ “มาก” (mean = 3.90, S.D = 0.79) ยกเว้นหัวข้อ มนุษย์กับการคิด : การคิดแบบเดิม ที่อยู่ในระดับ “ปานกลาง” (mean = 2.93, S.D.=0.98) ทั้งนี้เนื่องมาจากเนื้อหาที่มีความเป็นนามธรรม ซึ่งทำให้เข้าใจยากกว่าเนื้อหาที่มีความเป็นรูปธรรม ดังที่ให้นักศึกษาให้ข้อมูลกับผู้สอน ว่า “หัวข้อนี้ก็เคยเรียนมาแล้วในวิชา..... เวลาฟังอาจารย์อธิบายและยกตัวอย่าง ก็เหมือนจะเข้าใจ แต่พอมาทำงานในห้องเรียน หรือทำข้อสอบ กลับทำไม่ค่อยได้และไม่มั่นใจว่าที่ทำไปนั้นถูกหรือไม่ หนูรู้สึกว่ามันเป็นนามธรรมมากค่ะ” (สิรินทรา, สัมภาษณ์ 25 พฤศจิกายน 2553) นอกจากนั้น อาจเนื่องมาจาก การใช้เวลาทำกิจกรรมกลุ่มย่นย่อเกินไป ประกอบกับการที่ผู้เรียนเองก็ไม่ซักถามเมื่อไม่เข้าใจ ดังมีข้อเสนอแนะในแบบสอบถามด้านผู้เรียนที่มีข้อมูลว่า “ถึงไม่เข้าใจ นักศึกษาก็ไม่กล้าถามหรือกลัว” และ “.... ไม่กล้าถามค่ะ กลัวเสียเวลาคนอื่น.. ” (จามิกรณ์, สัมภาษณ์ 25 พฤศจิกายน 2553)

นอกจากนี้ การศึกษาในประเด็นการนำความรู้ ความเข้าใจไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้นั้น ผลการศึกษาพบว่า หัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกเป็นลำดับแรกคือ ความเข้าใจในชีวิต : รู้เขา รู้เรา เนื่องจาก เป็นหัวข้อที่มีกิจกรรมหลากหลาย เช่น ผู้สอนให้นักศึกษาเขียนบรรยายบอกเล่าชีวิตของตนเอง นอกจากนั้น ยังได้ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และสรุปข้อคิดที่ได้รับหลังจากที่ชม DVD จากรายการ ชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร

ตอน “นักศึกษาเรดรี” ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตนักศึกษาที่ครอบครัวมีปัญหาทางเศรษฐกิจ ทำให้เธอต้องทำงานกลางคืน ส่งผลกระทบถึงการเรียน อย่างไรก็ตามเธอยังต่อสู้และพยายามเรียนต่อไป รวมถึงการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียน ดังนั้น เนื้อหาและกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้เรียนได้สะท้อนชีวิตของตนเอง และรับรู้ชีวิตของผู้อื่น ทำให้นักศึกษาเข้าใจและตระหนักในเงื่อนไขและข้อจำกัดของชีวิตผู้คนได้มากยิ่งขึ้น การให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมในลักษณะ Active learning จึงเป็นการเพิ่มประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาโดยตรง ถือเป็นการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2550)

เมื่อพิจารณาถึงสามลำดับท้ายที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ายังนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้น้อย ได้แก่ หัวข้อ การคิด ทั้งการคิดแบบเดิมและการคิดแนวใหม่ ทำให้ผู้สอนเห็นว่ายังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชา ข้อ 2 ที่ต้องการให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและนำไปใช้แก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ได้

ดังนั้น การพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการคิด และการคิดแนวใหม่ นั้น ผู้สอนจะต้องนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ผู้เรียนให้ข้อมูลไว้ไปปรับปรุงกิจกรรมในหัวข้อดังกล่าว กล่าวคือ “...ควรใช้เวลาในการบรรยายและยกตัวอย่างประกอบให้มาก โดยเฉพาะตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม หรือใกล้ตัวผู้เรียน” นอกจากนี้ การเพิ่มกิจกรรมอื่นๆ ที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์มากขึ้น เช่น การอ่านบทความ หรือการแสดงบทบาทสมมติสะท้อนปัญหาสังคม น่าจะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ได้คิดด้วยตนเองและแสดงออกถึงความเข้าใจที่เกิดจากการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ รวมถึงการคิดแก้ไขปัญหาได้ ดังเช่น ผลการศึกษาของประภาพร ตั้งธนธานี (2553) ที่พบว่านักศึกษาชอบกิจกรรมดังกล่าวเป็นอันดับสอง รองจากการชมวีดิทัศน์ เพราะมีความสนุกสนาน และได้เรียนรู้การแก้ไขปัญหาสังคมที่หลากหลายอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะทางวิชาการ จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถเสนอแนะได้ดังนี้

- 1) ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรสร้างความเข้าใจและการยอมรับกระบวนการเรียนการสอนร่วมกัน ให้ชัดเจนตั้งแต่ต้นภาคเรียน เช่น วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เป็นต้น
- 2) ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้วิธีการเรียน การสอนแบบกว้างๆ ที่มีเทคนิคหลากหลาย โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมนอกสถานที่
- 3) ผู้สอนควรจัดให้มีสื่อวีดิทัศน์ไว้ให้บริการนอกเวลาเรียน เช่น ที่ห้องสมุดคณะ หรือหอสมุดมหาวิทยาลัย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนที่ต้องการยืมไปดูนอกชั้นเรียนหรือศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง
- 4) ผู้สอนและผู้เรียนต้องสร้างการรับรู้และยอมรับร่วมกัน ในรูปแบบและเกณฑ์พร้อมสัดส่วนคะแนนตั้งแต่เริ่มการเรียนการสอน
- 5) ผู้สอนต้องสรุปเนื้อหาแต่ละหัวข้อแล้วเชื่อมโยงกับเนื้อหาในหัวข้อต่อไป เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและมีความชัดเจนในการเชื่อมโยงการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น
- 6) ต้องให้ความสำคัญในเรื่องระเบียบวินัยและความรับผิดชอบที่จะสร้างเสริม

คุณลักษณะที่ดี ในการประกอบอาชีพต่อไปแก่ผู้เรียน

7) ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ต้องครอบคลุมทั้งเรื่องของความรู้ และสามารถนำไปปฏิบัติ ได้ในชีวิตจริงโดยยึดหลักของผู้มีคุณธรรม จริยธรรมอันจะช่วยสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นทั้งต่อตนเอง ชุมชนและสังคมตามเป้าหมายของการศึกษา

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย สิ่งที่ผู้วิจัยขอเสนอแนะ คือ ควรมีการศึกษาวิจัยในรายวิชาอื่นๆ ในหมวดวิทยาศาสตร์ศึกษาทั่วไป โดยเฉพาะการนำรูปแบบการสอนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือรูปแบบที่มีการผสมผสานไปทดลองใช้ในชั้นเรียน

บรรณานุกรม

- กุสุมา ชูศิลป์. 2553. การจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบบูรณาการ. เอกสารการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบบูรณาการ วันที่ 23-24 กันยายน 2553 ณ โรงแรมเจริญธานีปรีณเซส ขอนแก่น.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2553. เทคนิคการใช้คำถามพัฒนาการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
- ทบวงมหาวิทยาลัย. 2532. ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2532. เอกสารอัดสำเนา.
- ทศนา แหมมณี. 2554. รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์และคณะ. 2522. การศึกษาสภาพของปัญหา และความต้องการในการเรียนการสอนทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในหลักสูตรวิทยาศาสตรการแพทย์ ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย. เอกสารอัดสำเนา
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. 2549. ทักษะ 5 C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2550. หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป : หลักการและวิธีดำเนินการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มกราพันธุ์ จุฑารส. 2553. วิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตในองค์กรการศึกษา. เอกสารการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบบูรณาการวันที่ 23-24 กันยายน 2553 ณ โรงแรมเจริญธานีปรีณเซส ขอนแก่น
- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 2552. ประกาศมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เรื่องวิชาศึกษาทั่วไป พ.ศ. 2552. เอกสารอัดสำเนา. งานพัฒนาหลักสูตร กองบริการการศึกษา.
- _____. 2553. ประมวลรายวิชาศิลปะการดำเนินชีวิต. เอกสารอัดสำเนา. คณะศิลปศาสตร์.
- _____. 2554 . เอกสารการประเมินการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

รายวิชา ศิลปะการดำเนินชีวิต ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2553.

วรรณดา สุจริต. 2553. **การจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. เอกสารการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบบูรณาการวันที่ 23-24 กันยายน 2553 ณ โรงแรมเจริญธานีปรีณเซส ขอนแก่น.

วัฒนา ก้อนเชื้อรัตน์. 2549. **รูปแบบการเรียนการสอน**. เอกสารอัดสำเนา.

ศักดิ์ดา ดาดวง (แปล). 2554. **สอนเก่ง สอนเป็น**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ส.ส.ท. ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุลและคณะ. 2543.**การประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาทั่วไป ปีการศึกษา 2539-2542**.

รายงานการวิจัย โครงการศึกษาทั่วไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริอร วิชาวุธ. 2554. **จิตวิทยาการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. 2550. **รายงานการพัฒนาคอนของ ประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : คิน พับบลิชซิง ประเทศไทย จำกัด.

อัจฉรา วัฒนานรงค์. 2551. **เอกสารประกอบการอบรมโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี**.

วารสาร

ประภาพร ตังธนธานี. 2553. **วิธีการจัดการเรียนการสอนวิชาคุณค่าชีวิตที่นักศึกษาพึงพอใจ**. วารสารศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม- สิงหาคม 2553.

สุภาพ ณ นคร. 2553. **การเรียนรู้รายวิชาศึกษาทั่วไปภายใต้บริบทวัฒนธรรม**. วารสารศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม- สิงหาคม 2553.

แสงระวี ประดิษฐานนท์. 2552. **การสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. FDA Brief SUT สำนักพัฒนาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (มีนาคม 2552)

หวน พันธุพันธ์. 2553. **การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : ปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญยิ่ง**. วารสารศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม- สิงหาคม 2553.